

De NVSO Rommelpot

NEDERLANDSE VERENIGING VOOR STRAATSBURG EN OMSTREKEN
ASSOCIATION NÉERL ANDAISE DE STRASBOURG ET SES ENVIRONS

Juni 2016, nr 2
130 leden

'De Rommelpot is een oud Nederlands muziekinstrument gemaakt van een aardewerk pot bespannen met e en varkensblaas waarin een stok gestoken wordt.'

In dit nummer:

- p.1 Komende activiteiten:
 - 24/06 Stammtisch
 - (September) Filmavond
 - Sjoelkampioenschap

- p. 1-8 Impressies van eerdere activiteiten

- p.8 Kalmte, moed en wijsheid

- p. 9-12 (Bijna) 100 jaar De Stijl

- p. 12-14 Piano in de Aubette 'restyled' / en de (bijna) andere Aubette piano

- p. 14 Mondriaan geprojecteerd op de kerk van Winterswijk!

- p. 14-18 Culturele tips

- p. 18 Architectuur en kleur

- p. 19-20 Johan Cruijff herinnerd (en ook Jan Kal)

- p. 20 Starbucks op de place Kléber

- p. 21 De Hema open in Rivétoile

- p.21-22 Herdenken...the Wyper Times

- p. 22 Colofon

Komende activiteiten

Stammtisch

**24 juni 2016,
18:00, Café Brant,
Straatsburg**

Filmavond

Huiskamerfilm in september. Over film en datum hoort U binnenkort meer.

Sjoelkampioenschap

En, maar dat voor nog verder in het jaar: het Sjoelkampioenschap van de Nederlandse Vereniging.

Impressies van eerdere activiteiten

10 maart, Koningsbezoek aan Frankrijk

Op 10 en 11 maart heeft ons Koninklijk paar een staatsbezoek gebracht aan Frankrijk en een delegatie van ons bestuur is er - deels- bij geweest. Het laatste bezoek dateert alweer van 25 jaar geleden en er mocht dus wat van verwacht worden. Maar toch is het blijkens de geringe aandacht in de Franse pers aan de Fransen grotendeels voorbij gegaan. Serieuzer was dat François Hollande het liet afweten bij het concert dat het Koningspaar op de tweede dag aanbood. De ontwerp-loi de travail die inmiddels het land in vuur en vlam zet bleek ook toen al de agenda van de president te dicteren.

Het paar bood in de namiddag van de eerste dag leden van de Nederlandse gemeenschap in Frankrijk de gelegenheid hen te ontmoeten. Dat was voor het koningspaar een nogal durig gebeuren en voor Nederlanders heel snel zoals u zich kan voorstellen bij een totaal van ruim 400 landgenoten.

Voor het merendeel der aanwezigen betekende het dat de naam en in voorkomend geval de functie werd opgelezen door een Hofdignitaris, de handen geschud, een vriendelijke knik en doorlopen.

Alle aanwezigen kregen een foto van hun ontmoeting met het paar op de mail. Zie, als pars pro toto, de foto met onze voorzitter Frank.

Hierna hielden Ambassadeur Ed Kronenburg en Koning Willem Alexander nog een korte toespraak waarna de glazen weer geheven mochten worden en we onder elkaar weer vrolijk verder kennis konden maken, want je komt altijd onverwacht oude bekenden tegen en smeedt nieuwe banden.

Toch wat vreemd... de betreurde prins Claus maakte indertijd publiekelijk de stropdas belachelijk. Bij die gelegenheid wierpen vele bobo's uit zijn gehoor het ding ook onmiddellijk af. Het verbaasde daarom dat Uw croniqueur in het grote gezelschap maar 3 mede-stropdaslozen kon ontwaren.

Eén van de Straatsburgers, Claudia Huisman heeft op grond van haar jarenlange verdiensten in het uitdragen van de Nederlandse cultuur nog de mogelijkheid gehad het paar kort afzonderlijk te spreken en zij mocht 's avonds aanzitten aan het diner in het Elysée, een voorrecht dat ook de ons welbekende Thomas Beaufils (*) toekwam. En aan in elk geval Claudia was dit wel besteed want Uw redacteur kent Claudia als een gedegen oranjefan.

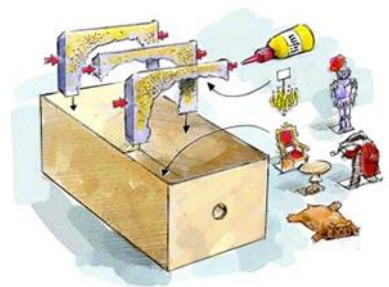
(*) Zie het artikel hieronder.

17 maart, Lezing door Thomas Beaufils over het oer- Nederlandse verschijnsel van 'de Kijkdoos'

Thomas hield op 17 maart in de Universiteit van Straatsburg, op initiatief van het Département Néerlandais, voor een gehoor van vooral Nederlands studerende studenten een inleiding over de geschiedenis en waardering van de 'Kijkdoos' in de Nederlandse cultuur.

Hij opperde een aantal mogelijke verklaringen voor dit typisch Nederlandse verschijnsel. Hij noemde onder meer het ontsnappen aan de werkelijkheid door een gewenst beeld te scheppen, de wil een beheersbare wereld weer te geven, of, meer praktisch: het leren beheersen van het 'perspectief'.

Hij maakte ook een uitstapje naar een ander soort kijkdoos door te wijzen op de gewoonte van een 50% van de Nederlanders 's avonds de gordijnen open te laten. Hij noemde ook daarbij tal van mogelijke verklaringen... de calvinistische inslag (niets te verbergen), mogelijke pronkzucht maar ook een vorm van buurtverbondenheid. Verder ging ie nog in op verwante zaken als tv programma's waarin openheid een rol speelt zoals bijvoorbeeld het Nederlandse programma 'Big Brother' (in de Franse versie 'Loft story'), geïnspireerd door George Orwell's '1984' waarin een aantal mensen worden opgesloten in een soort glazen huis en daar dagen-/wekenlang in vrijwel al hun gedragingen worden gevolgd.

Thomas toonde zich wederom een scherp cultureel observator zoals hij al eerder toonde te zijn in treffende publicaties over Nederland en de Nederlandse Cultuur.

(*) *Thomas doceerde Nederlands hier in Straatsburg maar ook op het Institut Descartes in Amsterdam (helaas binnenkort opgeheven) en hij doceert nu in Lille/Rijsse.*

17 april, Swingende dansavond in Aubette 1928

Chapeau bas voor vooral ons medelid Anke Vrijs, tevens voorzitter van onze zustervereniging, de Association Theo van Doesburg!

Op haar initiatief en met haar doorzettingsvermogen heeft de Association evenals vorig jaar (zie Rommelpot nr 2/2015) weer een grootse dansavond in de stijl van de jaren '20 georganiseerd in de Aubette 1928.

Dit allemaal vanuit het idee dat er, net zoals vroeger bedoeld en gepraktiseerd, weer veel beweging in het gebouw moet zijn. Want, met alle goede bedoelingen van de Musea en stadsbestuur, met alle waardering voor de restauratie van de afgelopen twintig jaar en de wereldfaam

in de architectuurwereld, de ruimten zijn nog te vaak een museale 'Chapelle ardente'.

Ook had Anke in haar functie van docente op de Insa (Institut National des Sciences Appliquées) haar architectuurstudenten korte filmpjes laten maken met De Stijl en de Aubette als onderwerp. De meest geslaagde van deze filmpjes zijn met grote waardering van de 350 (!) aanwezige danslustigen vertoond in de loop van de avond. Anke is voor deze avond bijgestaan door ook andere leden van onze vereniging zoals bijvoorbeeld Claudia Huisman, Antoine Michon, Joke Langerijs, Hans de Jonge en Marc Wiers.

Hulde aan Anke en haar équipe... et que la fête continue!
(foto's Alain Villa)

21 april, Huiskamerfilm over de berging van de Russische atoomonderzeeër, de Koersk

In 2014, op 14 mei (zie de Rommelpot '14, nr 2 voor een verslag) hebben we de film van vertoond de berging van de onderzeeër (in 2001) door het Nederlandse bedrijf Mammoet. Toen met een inleiding van Hans van der Werf die contact had met de directie van het bergingsbedrijf.

De goede mare over die avond leidde er toe dat we nu weer een avond hebben georganiseerd voor nieuwe belangstellenden. En ook nu zagen een 10-tal geïnteresseerden met een mengeling van verbazing en bewondering hoe Mammoet het redde onder uiterst zware omstandigheden in de Noordelijke IJsee. En daarmee Poetin ook een toen broodnodig politiek succes op het thuisfront bezorgde.

1 mei, Het Koningsdagfeest

Op zondag 1 mei hadden zich een 60 tal feestlustigen verzameld om de verjaardag van Vorst Willem Alexander op afstand te onderstrepen. Het was weer gezellig zoals dat in goed Nederlands heet. Er kon weer ruim worden bijgepraat en we zagen dat Schiller het indertijd al goed gezien had... 'Der Mensch ist wirklich Mensch als er spielt'.

Dat gold weer voor jong en wat ouder.. bij de kinderspellen (met prijzen voor de winnaars en alle andere bijna winnaars) in de ruime tuin van het Maison des Sociétés in Schiltigheim maar evenzo bij het klassieke sjoelen waar we ook ambassadeur Onno Elderenbosch en all time Mieke Clavaux in geconcentreerde aandacht bezig zagen.

En naast een ruime keus aan spijs en drank waren er natuurlijk prima haringen en mooie genevers om de vaderlandse tradities in ere te houden.

Voorzitter Frank hield een passend toespraakje en maakte tevens winnaars van de ballonnenwedstrijd van vorig jaar bekend. En onze nationale hymne werd ook dit jaar weer luid meegezongen.

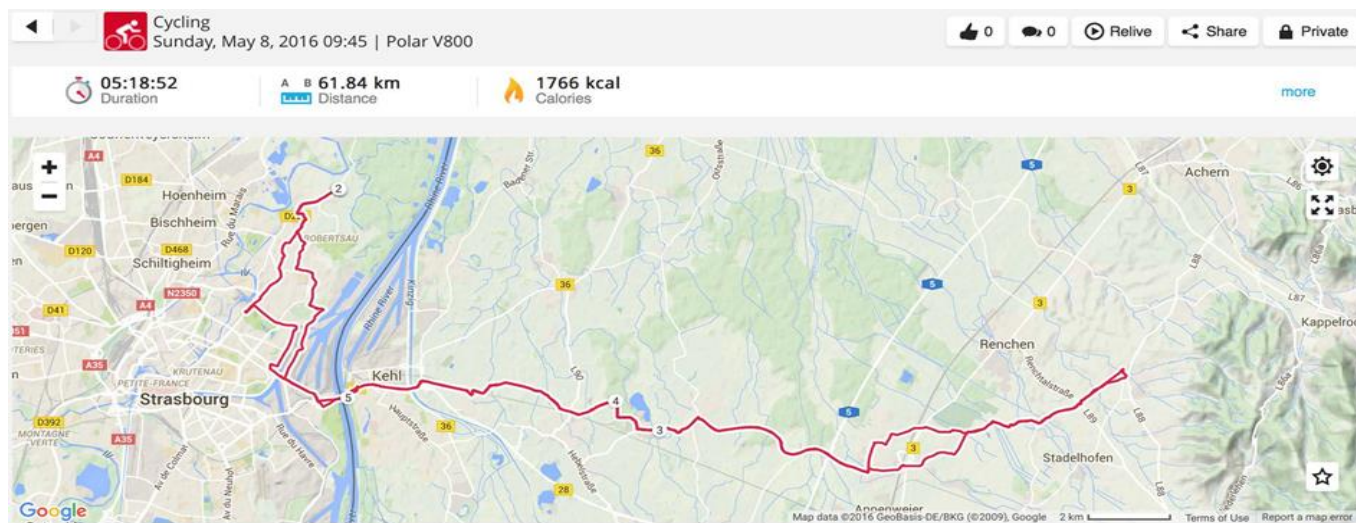
De 'ballonnen' winnaars waren: Albert de Jonge en Paul Emiel Maurer (vriend van Jan de Jonge, zoon van Albert). Zij wonnen ex-aequo. Hun ballon kwam tot Karlsruhe.

En rond zes uur werden traditioneel de ballonnen opgelaten voor nieuwe kansen dit jaar.

8 mei, De Anse fietsklassieker Straatsburg-Ulm-Straatsburg

De feestdag van 8 mei, het feest van de overwinning staat in Frankrijk onder verschillende andere namen bekend zoals “le jour de la Libération” of “le jour de l’Armistice” maar voor de Nederlandse Vereniging is het (ook) de dag van de jaarlijkse fietsklassieker naar Ulm voor iedereen in alle categorieën.

En die kunnen we vanaf dit jaar met één uitbreiden: Joris van ‘t Land maakte de tocht met zijn twee kinderen in de bakfiets, een elektrische vélo-cargo... erg praktisch.

Maar hoewel het aantal deelnemers ondanks het mooie weer wat tegen veel, hebben rond twintig enthousiasten zich toch een mooie fietsdag verschaft. De verzorging in Ulm was als steeds voortreffelijk en de stemming idem dito.

Dat blijkt ook uit bijgaande kiek en door een hi-tech

gadget van Joris krijgt U ook een indruk van de route heen en terug en zelfs het aantal calorieën dat het Joris kostte... wellicht beperkt gebleven door de hulpmotor?

19 juni, Leerzame en interessante rondleiding in en rond fort Mutzig

Het was een exclusief gezelschap dat zich op zondag de 19e verzamelde in restaurant 'le Petit Dragon' in Mutzig.

Een uitstekende keus van onze rondleider en mede Anse-lid Henk Golz want het restaurant bleek een gelukkige mix van de Chinese en Elzassische keuken, een mix die ook nog aan de buitenkant kenbaar was. Het gaf ons tevens de gelegenheid weer eens te zien wat een leuk Elzassisch centrum Mutzig heeft. Met ook nog een mooie 'Mai-boom' als ode van de jongemannen van de stad aan de huwbare deernen.

Na de lunch heeft Henk ons op uiterst onderhoudende wijze ingeleid in de bouw en het functioneren van de 'Festung Wilhelm II', tegenwoordig dus - het Franse - fort Mutzig. Wie er niet bij was heeft veel gemist, wat ook geldt voor wie er eerder wel was maar op deze zondag niet.

Het fort (uit 1893) is verreweg het grootste van de kring van forten die Duitsland na 1871 bouwde tegen eventuele Franse aanvallen. En inderdaad, in 1914 heeft het Franse leger het fort aangevallen maar heeft daarbij toen een dermate indrukwekkende vuurkracht ondervonden dat van verdere militaire actie is afgezien. Niet onbegrijpelijk... het fort was uitgerust met 22 zware kanonnen welke schoten tot 14 km ver reikten. Bij de Franse aanval werden in 20 minuten 220 schoten afgevuurd met vernietigende gevolgen. Dat was genoeg om het fort verder geen rol te laten spelen ook al omdat het vervolg zich een stuk westelijker afspeelde.

Het fort is indrukwekkend en volgens de laatste toen bekende technieken en inzichten gebouwd... met bijvoorbeeld elektrisch licht, betonnering¹ en een uitgekiend belichtingssysteem, geschikt voor ruim 7000 (vooral technisch hoger opgeleide) militairen die steeds drie maanden onafgebroken dienden. Er waren geen vrouwen in het fort. Het was de militairen wel toegestaan te 'passagieren' in de omgeving, maar alleen als de militaire situatie dat toeliet. Het fort strekte zich uit over een grotendeels ondergrondse oppervlakte van ruim 250 hectaren, oftewel meer dan 500 voetbalvelden. Er bestond en bestaat ook een uitgebreid gangenstelsel in de veronderstelde aanvalsrichting van de vijand om te horen of de vijand ook gangen aanlegde en om die met veel meliniet² onschadelijk te maken.

¹ Kort tevoren was het 'meliniet' ontdekt een springstof die rond duizend keer zo sterk is als dynamiet wat tot ingrijpend anders bouwen (sterker en meer ondergronds) noopte.

² Zie noot hierboven.

Het fort was er op ingericht om in moeilijke tijden minstens 3 maanden, zonder logistieke assistentie van buitenaf te kunnen functioneren. Overigens hebben omringende gemeenten indertijd goed verdiend aan de bouw en het functioneren van het fort bij de bouw en met leveranties van allerlei aard³.

Tien procent van het areaal is open voor het publiek. De rest is verboden Frans militair gebied waarbij zij gezegd dat de Fransen die 90 % redelijk verwaarlozen wat ertoe heeft geleid dat het Frans militaire deel van het fort

goeddeels ontoegankelijk is verklaard, ook voor militairen.

Maar de toegankelijke 10% is voldoende om een goede indruk te krijgen van de constructie, het functioneren en het leven in het fort. Er is een groep van vrijwilligers, wie Henk die zich de laatste jaren met succes heeft ingespannen om dit deel van het fort zoveel mogelijk in de vroegere staat terug te brengen.

Op onze rondtocht wandelden we door op- en aflopende gangen, klommen, daalden en draaiden zoveel en zodanig dat we zonder gids Henk mogelijk de nacht daar hadden moeten doorbrengen.

Het gaf ons een caleidoscopisch beeld van het leven in het fort via onder meer een indrukwekkende diesel-machinekamer, de elektriciteitscentrale, de keuken (met hogedrukpannen), een aan de marine ontleende broodbakmachine waarin het brood niet werd gebakken maar gestoomd, het medisch kwartier, de slaapvertrekken, de ontspanningsruimten, met een kunstzinnige impressie met eigentijdse

pin ups voor de militairen van toen en niet te vergeten een ingenieus toiletsysteem op grote diepte.

We besloten de rondtocht met een evaluatief drankje in – weer - le petit Dragon met veel dank aan Henk voor de aangename wijze waarop hij deze ondergrondse wereld voor ons in het licht bracht. Henk... bedankt!

³ Water had ook toen al een prijs. De toenmalige burgemeester beloofde het Duits militaire gezag plechtig dat men voor het water niet meer behoefde te betalen dan de plaatselijke bevolking om vervolgens de prijs voor de plaatselijke bevolking te verdrievoudigen.

Kalmte, moed en wijsheid

Zijn er wel eens tijden dat dit niet nodig is? Niet in onze tijd lijkt het in elk geval.

Het refereert aan het beroemde 'Serenity prayer' uit de dertiger jaren van de Amerikaanse theoloog en predikant Reinhold Niebuhr.

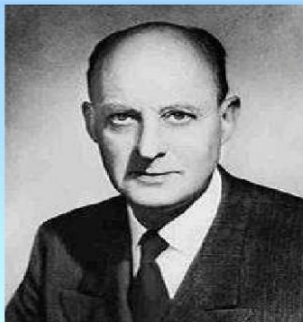
Het is binnen en ook ver buiten de Verenigde Staten bekend. Obama en Clinton zeggen er door beïnvloed te zijn...het is opgenomen in een gebedenboek voor uitgezonden Amerikaanse soldaten en ook Alcoholic Anonymous heeft het gebruikt.

En het is natuurlijk opgepikt door de commercie met posters, mokken, t-shirts, etc.

Reinhold Niebuhr

(1892 - 1971)

"God grant me the serenity to accept the things I cannot change; the courage to change the things I can; and the wisdom to know the difference."

18

Het gebed luidt als volgt:

'God, verleen me de kalmte om de dingen te aanvaarden die niet veranderd kunnen worden,

De moed om de dingen te veranderen die ik wel kan veranderen,

En de wijsheid om het een van het ander te onderscheiden.'

Inderdaad, blijvend wijze woorden.

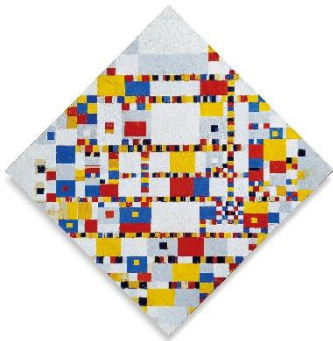
(Bijna) honderd jaar 'De Stijl'

In het vorige Rommelpotnummer stonden we stil bij 100 jaar 'Dada'.

Dan kan (bijna) 100 jaar 'de Stijl' natuurlijk niet uitblijven, waarbij, weer, Theo van Doesburg een centrale rol speelt.

Die twee bewegingen, Dada en De Stijl lijken niets met elkaar gemeen te hebben maar dat is niet helemaal waar.

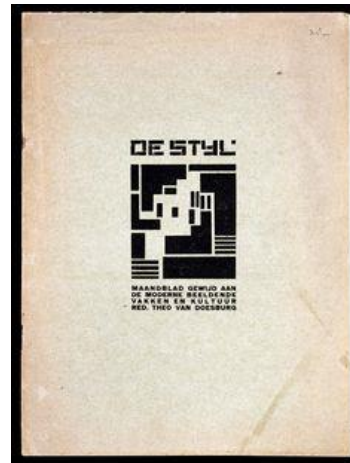
Weliswaar hadden de eerste 'stijlisten' niet zoveel op met Dada maar er was één grote uitzondering... Theo van Doesburg... hij zag dada als een instrument om een afscheid te bewerkstelligen van de oude schilderkunst en architectuur en zo de weg te banen voor een nieuwe harmonieuze vormgeving. Vooral de natuur 'oude stijl' in de kunst stond hem tegen. Hij was niet tegen de natuur maar die moest 'omgebeeld' worden, dat wil zeggen, alleen nog maar abstract/geabstraheerd van de werkelijkheid weergegeven worden.

De beweging, die reeds vorm kreeg vanaf 1915 ontleent zijn naam aan het blad 'De Stijl' (een briljante vondst) dat van Doesburg startte in 1917 en redigeerde tot aan zijn dood. In het

blad ontvouwde hij zijn ideeën over de 'Nieuwe Beelding', het neo plasticisme, met als centraal idee dat de nieuwe kunst een 'nieuw evenwicht van universele beeldende harmonie' moest scheppen. En dat met eenvoudige duidelijke middelen: primaire kleuren, rechthoekige vormen en asymmetrische composities en lijnen, horizontaal en diagonaal (door van Doesburg in 1925 geïntroduceerd in zijn werk)⁴.

⁴ Mondriaan en van Doesburg raakten in de jaren 20 vervreemd van elkaar. Lang is aangenomen dat de introductie door van Doesburg van de diagonale lijn ('dynamiek!') daarin een belangrijke rol speelde. Dat blijkt niet juist... Mondriaan was op zichzelf niet tegen diagonale lijnen (denk aan de diagonale ruit van 'Victory

Aanvankelijk leverden vooral van Doesburg en Mondriaan bijdragen aan het blad maar gaandeweg kwamen de bijdragen van alle kanten. Een paar van de eerste namen: de dadaïst /schilder /plastisch kunstenaar Vilmos

Huszar, de schilder Bart van der Leek, de architecten Oud, van't Hoff en Wils, de schilder/beeldhouwer Georges Vantongerloo, timmerman/architect Gerrit Rietveld en de experimentele dichter Anthony Kok⁵. Zij woonden allemaal in Nederland.

Van Doesburg en Mondriaan leverden grotendeels de theoretische grondslag voor 'De Stijl'.

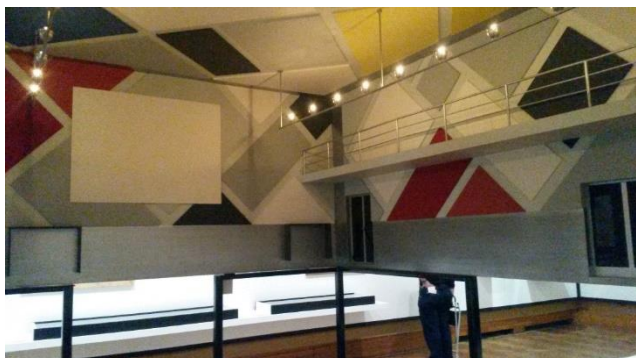
Achter de ogenschijnlijk eenvoudige vormtaal van de schilderkunst en architectuur van de De Stijl ging een veelheid van filosofische en natuurkundige gedachten schuil: van Spinoza's 'Ethica' met zijn geometrische methode van bewijsvoering om zijn betoog te vrijwaren van willekeur en toevallige uitleg, tot en met de relativiteitstheorie van Einstein. De Stijl zag het licht in Nederland, een land met een traditie die overeenkwam met een wezenlijke doel van de groep: de beheersing van de natuur door menselijke rede en vindingrijkheid. Al gaat het te ver om het Hollandse landschap met zijn rechthoekige velden en veelal rechte (water)wegen als onbewust voorbeeld voor de schilderijen van De Stijl te beschouwen, toch is er een overeenkomst: de geometrische precisie. En het streven naar artistieke zuiverheid loopt parallel met de Nederlandse

Boogie Woogie) maar had andere ideeën dan van Doesburg over de toepassing daarvan.

Het zijn veel meer karakterverschillen geweest die tot verwijdering hebben geleid.

⁵ Er is over Kok een in 1917 te verschijnen biografie in voorbereiding. Er is vorig jaar een Mondriaan-biografie verschenen. Des te schrijnender dat het er voor van Doesburg maar niet van komt.

puriteinse traditie. Dan is het nog maar één stap om de De Stijl kunstenaars te beschouwen als afstammelingen van de vroegere beeldstormers: de katholieke heiligenbeelden werden gezien als een verminking van de goddelijke zuiverheid van de scheppingswetten: abstractie was nodig om het geloof in universele waarden te behouden.

De Stijl is, zoals meer gebeurt met een beginnende nieuwigheid aanvankelijk meer bekritiseerd dan gesteund en ook ronduit belachelijk gemaakt. Erich Wichman, een half reactionaire/half anarchistische schrijver en actievoerder schreef in de begintijd toen vooral in Nederland wonende kunstenaars deelnamen een lange tirade: 'een artistieke beweging, of beter een non-beweging, gekristalliseerd en bevroren in kleine gekleurde vierkanten en rechte zinloze lijnen is nergens anders mogelijk dan in de Lage Landen, de Heel Lage landen'⁶. En toen de Stijl-adepten in 1923 een soort protestexpositie hielden in Jena (tegen Bauhaus uit Weimar, dat - wat kort door de bocht - te weinig kleur en vorm in haar werk opnam), schreef een Duitse kunstcriticus badinerend 'de Stijlmensen claimen dat alleen zij de ware vierkanten hebben'.

In 1918 ondertekenden bijna alle actief met de Stijl sympathiserende kunstenaars het 'Eerste Manifest' dat in 4 talen werd gepubliceerd en begint met de bekende zinnen:

'Er is een oud en een nieuw tijdsbewustzijn.

⁶ Wichman dacht vooral anti-establishment. Hij richtte indertijd in Amsterdam de 'Rapaillepartij' op en slaagde erin een dak- en thuisloze gekozen te krijgen in de gemeenteraad. Hij heeft ook een geestig en puntig pamflet geschreven tegen het gebruik van melk. In zijn laatste jaren leidde zijn anti-houding tot teveel begrip voor het fascisme.

Het oude richt zich op het individuele. Het nieuwe richt zich op het universele'.

Het streven was te komen tot een algemeen plan, een abstractie, een denkbeeld als vervanging van de vaak individuele, willekeurige beslissingen. Dat vergt 'precisie en exactheid' die alleen verwerkelijkt kunnen worden door 'streng omgrensde geometrische elementen'. Het is in de ogen van de De Stijl aanhangers de enige weg tot volledige harmonie⁷.

Mondriaan voerde de gedachte van de grote utopische droom, van een opgang naar een volmaakte harmonie tot het uiterste door: de kunst (van De Stijl) was een pionier naar een nieuwe en revolutionaire utopie: 'Kunst is alleen maar een vervangingsmiddel zolang de schoonheid van het leven nog afwezig is. Naarmate het leven aan evenwicht wint, zal de kunst geleidelijk verdwijnen.' Hij tilde daar zelf ook niet zo zwaar aan want in de (lange) overgangstijd kon er vrolijk doorgeschilderd worden. Ik ben dat laatste graag met hem eens.

Van Doesburg ontpopte zich tot een groot inspirator en een geweldige netwerker met contacten door heel Europa, tot in Rusland en Japan. Tegelijk was hij een veelzijdig

artiest: hij werkte als schilder, dichter, schrijver, typograaf, meubelmaker, architect en glas in lood kunstenaar.

De beweging is overigens nooit in een formele organisatie omgezet. er is bijvoorbeeld nooit een tentoonstelling gehouden van 'leden van De Stijl', het was meer een cluster van ideeën. Zij werkten

⁷ De 'De Stijl' kunstenaars streefden met hun kunst de volmaakte harmonie. Op een voor hen onverwachte manier zijn van Doesburg en Jean Hans Arp daar met de Aubette 1928 aardig in geslaagd: er was harmonie onder de Straatsburgers: zij vonden het maar niks. Maar, zoals Jean Hans Arp tegen van Doesburg zei 'er is in elk geval niet tegen de muren gespuugd'. En er blijft een zekere verbondenheid met de vroegere tijd. De Aubette is nog steeds te modern voor veel Straatsburgers.'

ook niet op dezelfde plek zoals bijvoorbeeld de leden van 'die Brücke' - zie elders in dit nummer - wel deden.

De Stijl was overigens niet van Doesburg en van Doesburg was niet De Stijl maar de participatie van andere kunstenaars was wel altijd sterk afhankelijk van hun verstandhouding met hem. Hij nam te midden van de kunstenaars van zijn tijd een volstrekt unieke plaats in als 'constructeur van het leven'. Hoewel de De Stijl-beweging vanaf 1923 al minder hecht werd, viel bij zijn dood in 1931 de coherentie helemaal weg. Wel hebben de kunstenaars die in de loop van de tijd aan 'De Stijl' hadden bijgedragen in 1932 nog een soort postuum Liber Amicorum uitgebracht.

Hij zag Nederland als een bijzonder doelgebied en voorzag daar grootse dadamanifestaties waardoor het land 'zou worden schoongeveegd van alle restjes Rembrandt en Van Gogh en van de vette kaarsromantiek'. En, in een brief aan een Belgische geestverwant en in zijn eigen spelling 'Quand vous allez à la Holland n'oubliez pas le fouet. Tous que est moderne la bas sont seulement des traces de mon esprit. Tous dans l'architecture, tous dans la peinture (de moi et de mon ami Mondriaan)'.

Van Doesburg benadrukte steeds en vooral de functie van kleur in de architectuur. En je moest in zijn visie niet meer vòdr een kunstwerk staan maar

erin. Dus, als U de Aubette 1928 bezoekt loopt U rond in een kunstwerk en maakt u daar zelf ook deel van uit.

Hij heeft zijn ideeën ook bij Bauhaus in Weimar ingang proberen te doen vinden (hij had er zelfs graag gedoceerd) maar dat

is niet goed gegaan, deels ook door de nogal overheersende manier waarop hij zijn ideeën placht uit te dragen.

Daardoor is bijvoorbeeld ook de samenwerking met enkele toenmalige 'De Stijl' architecten misgelopen en is ook de invloed van De Stijl in België beperkt gebleven, zo leerde Uw schrijver recent op de grote van Doesburg tentoonstelling in BOZAR in Brussel⁸. Niettemin heeft juist zijn grote bezieling en overredingskracht weer veel mensen geïnspireerd om zijn ideeën te volgen. Het is in dit verband jammer dat zijn stem niet is bewaard gebleven. Maar die duikt wellicht nog eens plots op. Tenslotte is pas recent ook de stem van Bismarck gevonden. Nu, honderd jaar na het verschijnen van 'De Stijl' begrijpen we hoe revolutionair die sociale en esthetische opstelling was zoals die onder meer tot uitdrukking komt in de extreme zuiverheid van Mondriaan's geometrische schilderkunst, de radicale eenvoud van Gerrit Rietveld's rood-blauwe stoel en de naadloze versmelting van schilderkunst en architectuur in onder andere de Aubette 1928. Maar de invloed is ook indrukwekkend op het gebied van de toegepaste kunst en grafische vormgeving.

Daarom is het begrijpelijk dat er steeds meer belangstelling komt voor de oorspronkelijke beweging. Het begon met tentoonstellingen in o.a. New York en Amsterdam in de jaren 50, - weer - in het Stedelijk Museum in 1982. Verder met diverse tentoonstellingen her en der over het werk van Mondriaan. En, meer op van Doesburg gericht: Centraal Museum Utrecht 2000, een prachtig retrospectief, Leiden 2009/Tate Gallery 2011 'van Doesburg and the International Avant-Garde' en dan de recente (tot eind mei) brede tentoonstelling in

⁸ Niet alleen een mooie tentoonstelling over Theo van Doesburg gezien, maar, daar, op de 'Kunstberg' in Brussel zie je een schat aan exposities op een kleine vierkante kilometer... ik trof er een tentoonstelling van en over Daniel Buren, etsen van Rembrandt, (confronterende) foto's van de - controversiële - Amerikaanse fotograaf Andres Serrano, het rijke Museum voor Schone Kunsten, met onder meer een schitterende Jeroen Bosch (wellicht had het Bossche museum er al genoeg op de grote overzichtstentoonstelling), een afzonderlijke indrukwekkende expositie over België rond 1900, het Magrittemuseum, het Muziekmuseum, een stripmuseum op loopafstand en zo nog wat. Indrukwekkend!

BOZAR (Brussel) 'Theo van Doesburg'⁹ met daarin (veel) nieuw licht op de Belgische De Stijl volgers. U zie voor de aankondiging en schets van de tentoonstelling Rommelpot nr 1 van dit jaar.

Een toenmalige directeur van de Straatsburgse musea kenschetste Van Doesburg als een groter artiest dan Rembrandt omdat zijn invloed op de vormgeving van de samenleving zo veel groter is!

Voor van Doesburg was het enigermate tragisch dat het merendeel van zijn vaak uitstekende ontwerpen uiteindelijk niet zijn gerealiseerd maar de erkenning van zijn gedachtengoed maakt veel goed. Immers, in later door anderen wèl gerealiseerde projecten zijn veel van zijn ontwerpen en beginselen verwerkt¹⁰.

De schilderijen van Mondriaan zijn heilig verklaard. Die van van Doesburg inmiddels ook, onder meer door de aankoop van enkele van zijn werken door Peggy Guggenheim.

De Aubette 1928, helaas nog te vaak een te stille plek, is wereldwijd beroemd.

En in allerlei gebouwen en designvormen is de beeld- en kleurentaal van De Stijl terug te zien. Zo heeft Uw scribent een blijvend vrij uitzicht op het gebouw van de Rechtenfaculteit op de Campus bij de Esplanade in Straatsburg. De kleurstelling van dat gebouw is ook door de Stijl beïnvloedt. En zie voor een 'potpourri' van Stijlinvloeden, Rommelpot juni 2014, nr 2.

We mogen 'De Stijl' en zijn kunstenaars dankbaar zijn.

Gerard de Boer

⁹ Op die tentoonstelling was een ook mooie maquette te zien (bruikleen van het Nederlands Architectuur Instituut) van de Aubette 1928, verkleind maar groot genoeg om er in rond te kunnen lopen. We hebben een foto hiervan opgenomen bij dit artikel.

¹⁰ Wel heeft hij in Meudon bij Parijs zijn eigen witgepleisterde atelierwoning kunnen realiseren die met zijn gele garage, blauwe voordeur en rode terrasdeur op het platte dak een fraaie synthese is van een minimalistisch architecturaal ontwerp. Maar twee maanden nadat hij er in was getrokken met zijn vrouw Nelly is hij aan astma overleden in Davos. Het pand dat jarenlang ter beschikking is gesteld aan kunstenaars die werken in één van de disciplines van van Doesburg wordt momenteel gerestaureerd en komt rond volgend jaar weer beschikbaar.

Stel U voor, als dit ontwerp voor de Universiteit van Amsterdam zou zijn gerealiseerd, dan had Nederland zijn eigen 'Aubette gehad'!

Piano in de Aubette 'restyled'

De Association Theo van Doesburg heeft twee jaar geleden aan de Musea van Straatsburg een piano geschonken voor de Aubette ter illustratie van de wens aldaar meer geregeld concerten/muziek te mogen horen. De piano kan overigens tijdens de openingsuren van de Aubette gebruikt worden door wie het instrument beheersen kan.

De Musea hebben de gift indertijd in dank aanvaard maar er was vanaf den beginne een stille wens het bruin houten uiterlijk meer in lijn te brengen met de stijl van de modernistische Aubette, waarvoor Theo van Doesburg het grote concept leverde.

Hans van der Werf, de vorige (jarenlange) voorzitter van de Association heeft nu een ruim gebaar gemaakt en een getalenteerd artiest, Frederik de Ruiter uit Nederland laten overkomen om de piano meer 'in tune' te brengen met het interieur. Freek heeft zich laten inspireren door Mondriaan's 'Victory Boogie-Woogie' en heeft aldus de piano van object in kunstwerk getransformeerd.

In deze iconische ruimte van de Stijlbeweging zien we nu een soort hereniging, een symbiose, van de twee eertijds om 'stijlistische' maar vooral karakterologische redenen van elkaar vervreemde voormannen. En waar kan dat beter dan in Straatsburg, een stad die in de loop van de geschiedenis is geëvolueerd van stad van scheiding (het 'Sermon de Strasbourg van 843') tot stad van verzoening (Raad van Europa).

Op de foto's ziet U Freek aan het werk en ziet U de bewerkte piano... Hans, dank... chapeau bas !

...en de (bijna) andere Aubette piano

In het Matisse museum in – tegenwoordig – Haut-de-France, Le Cateau-Cambrésis (er is ook nog een groot Matissemuseum in Nice), staat – ook - een bijzondere aan De Stijl gerelateerde piano.

Met een beetje goede wil kunt U er ook nog een verband zien met de piano in de Aubette. Dat komt zo:

De piano het Noordelijke Matissemuseum dateert als kunstwerk uit in 1925 en is gemaakt door Auguste Herbin, een kunstenaar die door kenners op één lijn wordt geplaatst met bijvoorbeeld Malevitch en Mondriaan. In het Straatsburgse MAMCS komt U ook werk van hem tegen!

Als U naar de foto kijkt dan hoor ik U denken dat deze piano uitstekend zou passen in Aubette 1928. En, dat heeft ook maar weinig gescheeld want Herbin was bevriend met van Doesburg. Eind jaren twintig zouden ze nog samen in het bestuur van het periodiek 'Abstraction-Création' zitten, tot van Doesburg's dood in 1931.

En, mogelijk via van Doesburg heeft Herbin de piano bewerkt voor een goede Straatsburgse kennis van de gebroeders Horn, de indertijdse stads-projectontwikkelaars die in Straatsburg in de jaren '20 'la grande percée', een ingrijpende stadsvernieuwing, hebben gerealiseerd. En die tegelijk, als vooruitstrevende geesten, de financiers waren van het 'Aubette 1928' project, in de stijl van 'De Stijl'.

De bewerkte piano is – dus - in elk geval in Straatsburg geweest en het had zo maar gekund dat ie ook in de Aubette is opgesteld, alleen, helaas, daar zijn geen aanwijzingen voor. Het staat alleen vast dat de piano vanaf de opening van het Matissemuseum in 1952 tot de collectie daar heeft behoord.

Herbin heeft een groot deel van zijn werk, voor zover niet in handen van anderen aan dat Museum geschonken. En het museum heeft ook veel van zijn werk in langdurige bruikleen

gekregen. Matisse heeft indertijd met een schenking van 85 werken aan de basis van het museum gestaan.

Het zou mijns inziens niet onredelijk zijn om, gelet op de kwaliteit van Herbin's werk en de omvang van de verzameling, ook 'Herbin' in de museum-naam op te nemen.

In elk geval... als u in de komende tijd de Aubette bezoekt en de 'Freek de Ruiters/Mondriaan'-piano bekijkt (en er wellicht even op speelt... hij is gestemd), bedenk dan, er is nog een soortgenoot, alleen wat verder weg.

Mondriaan's werk geprojecteerd op de kerk van Winterswijk... voorbeeld voor van Doesburgs werk in Straatsburg?

Winterswijk kent sinds enige jaren dankzij een ruime geste van een gepassioneerde mecenas-echtpaar, een Mondriaanmuseum, gevestigd in het huis waar Mondriaan woonde van zijn 8^e tot zijn 20^e jaar en waar zijn kunstenaarschap deels ook vorm kreeg.

Maar in Winterswijk is op meer plaatsen 'Mondriaan' te vinden... met op zijn werken geïnspireerde sculpturen maar ook door projecties daarvan. Zoals enige tijd geleden op de Jacobskerk aldaar.. een onverwachte

ontmoeting... een Middeleeuws decor voor een modern, en eigenlijk nog steeds eigentijds kunstwerk, een mooie combinatie. Zie de bijgaande foto.

Laat dit een mooi voorbeeld voor een van Doesburg projectie in Straatsburg zijn... de stad kent een prachtige son et lumière traditie rond de kathedraal... voor zoiets (het mag ook – veel - minder sophisticated) moet toch ook een plek en een projectie te vinden zijn, ergens?

De virtuele rondgang die we een paar jaar geleden konden maken door de toen pas gerestaureerde Aubette op een groot scherm op de place Kléber was een mooie aanzet. Nu op naar een echte projectie!

Culturele tips

Dit keer een mix van tips uit de omgeving en tips voor wie weer eens naar Nederland gaat.

In de buurt:

Galerie Bamberger: « Terres de liens » - Anke Vrijs, Karin Stegmaier, Voula Gounela

16, rue du 22 novembre, Straatsburg, woensdag – zaterdag 15:00-19:00, tot 09/07/2016

Hier treft U het werk aan van onder meer ons mede-lid Anke Vrijs.

Zij exposeert samen met twee andere kunstenaars. De thema's lopen uiteen van metamorphose en ontwikkeling tot verhalende verbeelding en politieke stellingnames. De Galerie onderscheidt zich met gedurfde eigentijdse kunst.

Gengenbach U kent waarschijnlijk wel allemaal het mooie stadje een half uurtje buiten Straatsburg in het Badische land. Grotendeels verwoest in de dertigjarige oorlog door de Zweedse furie, inclusief de stadskerk. En in 1689 hebben Franse troepen dat nog eens dunnetjes over gedaan maar het stadje is prachtig uit zijn as herrezen en is gespaard gebleven in de Tweede Wereldoorlog. Overigens treft U in het centrum op verschillende plaatsen ook een berouwvolle herinnering aan het feit dat WOII de Joodse burgers zijn gedeporteerd en vermoord. Uw redacteur bezocht het stadje verschillende malen, voor een lunch of om zomaar eens rond te dwalen. Maar wat ik tot voor kort had nagelaten was een bezoek aan de prachtige eeuwenoude Mariakerk.

De kerk heeft geen opvallend uiterlijk, wat wellicht de reden was dat ik er alleen maar langs wandelde. Maar de oudste sporen gaan terug tot de 8e eeuw. Het was oorspronkelijk voorheen een Benedictijner kloosterkerk, is daarna nog eeuwenlang als bisschoppelijke kerk met Straatsburg verbonden geweest maar is nu 'Pfarrkirche'. De kerk is er niet minder mooi om. En is pas 'gisteren', d.w.z. in de jaren 1980-90 prachtig gerestaureerd en, heel opvallend, 'entbarockisiert'. Het resultaat mag er zijn! Het heeft een adembenemend mooi interieur opgeleverd. En, als Theo van Doesburg over wie U meer leest elders in dit nummer dit interieur had gezien had ie dit zeker conform zijn ideeën over de combinatie kleur en architectuur verklaard. Hoewel hij tegelijkertijd de warrelende veelgeschakeerde lijn- en kleurenmengeling hoofdschuddend zou hebben aanzien. Bedenk in dit verband dat Theo van

Doesburg Antoni Gaudi, de ontwerper van de Sagrada Familia in Barcelona, met diens hang naar neo-romantiek, modernistische barok en art nouveau met zijn vloeiende vormen beschouwde als 'de meest geperverteerde kunstenaar' die hij kende.

Enfin, ik keek mijn ogen uit... de pastelgekleurde strakke en toch soepele lijnen op de pilaren... de kleurrijke en harmonische weergave van veel bijbeltaferelen en dat alles in 'mint-conditie'. Met als bonus een gevarieerde sfeervolle kruidentuin met daarin opgenomen voldoende zitjes om uit te rusten, te mijmeren of wat te tekenen en te schetsen.

Een regelrechte aanrader en de pracht van het oude centrum met zijn vele interessant gesorteerde kleinschalige winkeltjes en restaurants helpt natuurlijk ook.

Weer veel te doen daar, en, dat is het mooie van een klein land¹¹ met een sterke culturele infrastructuur... alles is redelijk makkelijk te bezoeken... kom daar

eens om in bv het zoveel grotere Frankrijk. Er is in het vaderland weer te veel om – allemaal - op te noemen. Ik haal een paar interessante regionale exposities met bredere uitstraling naar voren:

Het zo creatief opererende **DR 8888** in Drachten-Friesland (met vorig jaar nog een indrukwekkende expo over de drie generaties Werkman¹²: typografie, schilderen, muziek - zie Rommelpot nr 3, 2015) viert het Dada herdenkingsjaar 2016 met een expositie met een aparte invalshoek: 'Holland dada and the international context'. Daarin wordt speciaal aandacht besteed aan Dada in de diverse Europese steden waar Dada een bijzondere rol heeft gespeeld, zoals Berlijn, Hannover, New York, Parijs, Zürich en niet te vergeten Drachten zelf!

Er zijn topwerken te zien van Man Ray, Francis Picabia, Marcel Duchamp, naast die van Jean Hans Arp en Kurt Schwitters.

En een apart hoofdstuk is gewijd aan 'Holland dada' met daarin ook veel aandacht ook voor van Doesburg's dada veldtochten in Nederland.

En dat alles in een breed spectrum van disciplines: van literatuur en beeldende kunst tot film en muziek! Er zijn ook interessante 'side kick'-activiteiten.

Tot en met 18 september 2016.

¹¹ Klein land? Uw schriftelijke rondleider begreep eerder dat het volgens ons Ministerie van Buitenlandse Zaken geen pas gaf om van een klein land te spreken: 'Nederland is een middelgroot land met een sterke economie'. Dat weer wel natuurlijk.

¹² De 'stamvader', HN Werkman, was artistiek zeer verwant met Theo van Doesburg.

Kijk voor meer info op: museumdrachten.nl

Hoe komt Dada in Drachten?

De De Stijl-voorman en - enige tijd - dadaïst Theo van Doesburg heeft in de mobilisatietijd rond WO I de Drachtense schoenmaker Evert Rinsema leren kennen en vriendschap met hen gesloten. Evert had een broer, Thijs. Evert was een filosoof en Thijs een beeldend kunstenaar.

Het heeft van Doesburg, met in zijn kielzog Kurt Schwitters, de mede-dadaïst en collage-kunstenaar regelmatig naar Drachten gebracht.

Van Doesburg heeft daar nog de gevelkleurstelling verzorgd van een nieuw huizenblok. Het staat bekend als de 'papegaaienbuurt' omdat de eertijdse bewoners die gevels in primaire 'Stijl' kleuren maar niks vonden. Binnen een paar jaar was alles weer gewoon grijs. En, U begrijpt het, sinds een aantal jaren is alles weer in 'kleur' hersteld. De bijnaam van toen is gebleven maar nu als een soort erenaam.

Eén van die huizen zal worden ingericht als museumhuis, is dan te bezoeken maar krijgt ook de functie van 'kunstenaarshuis' waarin kunstenaars zich een paar maanden kunnen laten inspireren door de 'genius loci' van 'onze Theo'. Eigenlijk dus ook een soort 'kijkdoos' zou Thomas Beauvils zeggen.

En, we blijven in het Noord-Oosten van het land, bij een tentoonstelling over de 'Wilden' van het vooral Duitse Expressionisme in de Fundatie in Zwolle. En in het Groninger Museum treft U de 'Nieuwe Wilden', een Duitse stroming uit de jaren '80.

Eerst **Zwolle, de Fundatie**: In 1905 verenigden een aantal Duitse kunstenaars, onder wie Ernst Ludwig

Kirchner (aan wie het Straatsburgse MAMCS in 2003 een mooie overzichtstentoonstelling wijdde) zich in een groep 'die Brücke'. En een paar jaar later, in 1912 werd in München, op initiatief van Wassily Kandinsky een almanak gepubliceerd onder de naam 'der Blaue Reiter' met bijdragen van een veelheid van gelijkgestemde kunstenaars. Wat beide gebeurtenissen gemeen hadden was dat kunstenaars niet langer als vanzelfsprekend hun creativiteit aanwendden voor een mens- en wereldbeeld dat steeds verder achterhaald bleek. Academische regels en overgeleverde idealen verloren hun geloofwaardigheid.

Bij hen, bij die Brücke, 'hoort iedereen thuis die direct en onvervalst weergeeft wat hem tot scheppen aanzet'. Zij zagen Vincent van Gogh als één van hun inspiratoren.

Het was ook een reactie op het impressionisme dat toen als te oppervlakkig werd gezien omdat die stroming alleen maar van de optische werkelijkheid uitgaat: daar zag je weinig innerlijke roerselen of maatschappelijke misstanden.

Het begrip 'expressionisme' werd overigens voor het eerst, rond 1910, in Parijs gemunt. De Franse expressionisten met daarbij Matisse werden aanvankelijk 'Fauves' genoemd, vanwege de wilde kleuren en de schematische vormgeving. Het bleek een Geuzennaam.

Maar dit speelde niet alleen in West-Europa... in het Rusland van even na 1900 kon ongeveer hetzelfde worden waargenomen.

De Eerste Wereldoorlog was ook een drama tussen de 'Wilden/Expressionisten: menig Duits kunstenaar meende dat een 'korte en krachtige' oorlog een einde zou maken aan een corruptieve wereldorde waarna alles beter en mooier zou worden. August Macke en Franz Marc, beiden betrokken bij 'der Blaue Reiter' meldden zich als vrijwilligers en sneuvelden alletwee.

In Italië heeft die 'alles nieuw' beweging, het Futurisme, zich na de oorlog deels richting fascisme bewogen. Daarvan was in Duitsland noch Frankrijk sprake.

In Frankrijk en vooral Duitsland werd het expressionisme ook zonder groepsgebondenheid voortgezet en 'Salonfähig' totdat het fascisme dit alles als "Entartete Kunst"¹³ afficheerde.

Maar het gaat niet alleen om de tentoonstelling: het Museum de Fundatie is gehuisvest in een voormalig classicistisch gestileerd gerechtsgebouw met bovenop sinds een aantal jaren een gedurfde volledig contrasterende 'blauwe wolk'... een mooie gedachte... de lucht boven het gebouw gevangen... een gedurfde manier om oud en nieuw te verenigen en daarmee een zee aan extra expositieruimte te creëren. Blijf eens even voor het gebouw staan en laat de combinatie op U inwerken!

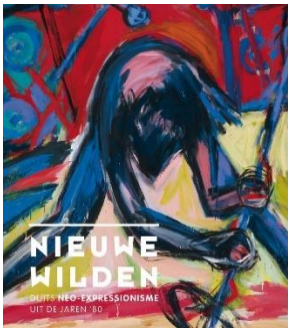
Tot en met 18 september.

¹³ Het Kunstmuseum Solingen, Duitsland heeft tot 17 juli een indrukwekkende tentoonstelling over 'Entartete Kunst', met, naar mening van uw scribent als bijkomend voordeel dat ook de minder bekende (maar niet minder gekwalificeerde) kunstenaars naar voren worden gehaald. Zie www.verfolgte-kuenste.de. Als u gaat, weet dat in het museum alleen contant betaald kan worden zoals ik mocht ervaren. Het is vanuit Straatsburg een ruime 350 km naar het Noord-Oosten maar, als U het combineert met een tocht naar Nederland, dan rijdt U nauwelijks om.

En durf komt meer voor in **Zwolle**. Zo heeft de Zwolse uitgever van kunstboeken Waanders de oude (en al enige tijd functionloze) Broerenkerk omgetoverd tot een imposant mooie en moderne boekenzaak waar het ook nog genoeg tafelen is.

En dan in het **Groninger Museum**: de nieuwe

Wilden, een vooral Duitse beweging van rond 1980, met veel werk uit de toen bestaande (sub)culturen... alles kon, veel experimenten, niet altijd mooi... 'banaal, absurd en idioot... 'hoe slechter geschilderd hoe beter'... het is vooral de weergave van gevoel, direct, primitief, politiek volstrekt incorrect met schrijnende combinaties van humor en politiek waar je je als toeschouwer ongemakkelijk bij voelt, wat dan ook precies de bedoeling is. In actuele taal... het lokt je uit je 'comfort zone'. Voor de liefhebbers, waaronder uw scribeent zich mag scharen. Tot en met 23 oktober.

Voor meer info: groningermuseum.nl

En, de 'Academie Minerva' in Groningen (waarin voorheen het Groninger Museum was gehuisvest) heeft een aanvullende tentoonstelling over hetzelfde thema.

Praediniussingel 59, elke dag van 10.00-18.00, toegang gratis. Zie verder: academieminerva.nl

Architectuur en kleur

Het Groningermuseum heeft een uiterlijk dat je nog steeds spectaculair kan noemen door zijn wilde vormen en kleuren

maar de redactie vond in elk geval één museum, in Panama

nog wel, dat zich in dit opzicht ruimschoots kan meten met Groningen! En, vergeet niet, dat alles dankzij Theo van Doesburg als groot promotor van de combinatie van kleur en architectuur.

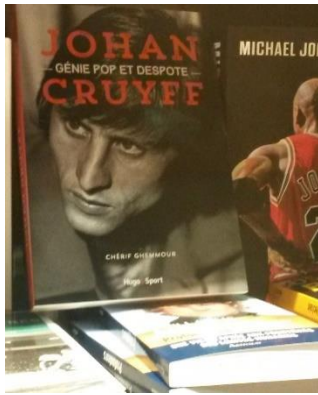

Zie in dit verband ook een interessant voorbeeld van werelds kerkgebruik... in Llanera, Spanje, is het interieur van de leegstaande Iglesia Santa Barbara op een bijzonder creatieve wijze tot een adembenemend kleurenfeest omgetoverd... het is nu het domein van de skaters!

Johan Crujff herinnerd (en ook Jan Kal)

Op de dag dat het nieuws doorkwam dat Johan Crujff was gestorven trof ik in de mooie boekhandel 'Librairie de la Presqu'île' in Rivétoile een Franse (!) biografie over Crujff. Het was een direct blijk van de internationale bekendheid en betekenis indruk van Johan Crujff.

De kranten hebben vervolgens in Nederland maar ook in het buitenland bol gestaan van de herinnerende artikelen maar wat ik miste was het treffende sonnet van de Nederlandse dichter Jan Kal 'Johan Crujff 50' waarin het Crujffiaanse Nederlands perfect werd verwoord.

Crujff 50

Hun zeggen Johan Crujff wordt vijftig jaar, dus in principe is dat een gegeven, want net als bij het voetbal heb het leven dat dus de dingen volgen na mekaar.

Je ken in wezen honderd worden, maar normaal gesproken word je nooit meer zeven. Op die soort basis is dus veel geschreven, want als je hier bent, ben je dus niet daar.

Je moet je ergens aan de regels houden, in een sonnet en op het voetbalveld. Dat is dus logisch, denk je bij je eigen.

Je wordt wel ouder, maar je blijft de oude. Jij, Johan, bent nog lang niet uitgeteld, maar ik moet nu na nummer veertien zwijgen.

Het is tien jaar later hernoemd 'Johan Crujff 60' en helaas moet een verdere hertiteling nu verder uitblijven.

Johan Crujff blijft voor mij de man van de

droge humor zoals uit zijn vele aforismen moge blijken naast zijn vele andere kwaliteiten. Hier één voorbeeld, als panellid voor de BBC televisie tijdens het Euro 2000-duel Engeland-Duitsland: 'You must not expect too much of the match. There is only one ball in the game'.

Jan Kal (1946) heeft een obsessieve hartstocht ontwikkeld voor de dichtvorm van het sonnet... 14 regels, eerst een octaaf van 8 regels verdeeld in twee kwatrijnen, dan een sextet van 6 regels verdeeld in twee terzinen. In een strak ritme en rijmschema, alles naar het voorbeeld van de Italiaanse renaissance kunstenaars Dante en Petrarca.

Kal wisselt in zijn sonnetten van bittere humor tot bittere ernst. Hij heeft ook de bekende Sinatra en Dylan songs in sonnetvorm gevat.

Uit zijn verzameling '1000 sonnetten' uit 1997 kies ik 'Levenshelft' uit 1981 onder aantekening dat de levensverwachting in de afgelopen 35 jaar al weer tot meer is gestegen dan de 70 jaar waar Jan Kal toen,

althans in het sonnet, van uit ging.

En, Kal was ook een verwoed toerfietser wat hem bracht tot

vereeuwiging, uiteraard in sonnetvorm van de Mont Ventoux (in 1977) met een treffende kwalificatie van

de inspanning naar boven in de laatste drie regels van die gedicht:

Levenshelft

De dag waarop je vijfendertig wordt sta je op levens evenaar, heel even; het lichaam rijp voor recreatiesport, de geest gereed om hoger op te zweven.

Zeventig jaren telt een mensenleven, zeventig voeten een sonnet. 't Is kort. Je bent al aan het eind van regel zeven, de dag waarop je vijfendertig wordt.

Als je je in de tweede speelhelft stort, besef je best waarin je bent bedreven, maar mag bekend zijn waar het je aan schort.

Je levensloop wordt nimmermeer herschreven, maar eens wordt het vernietigend rapport door een verlossend einde opgeheven.

Mont Ventoux

*Dichten is fietsen op de Mont Ventoux,
waar Tommy Simpson toen is overleden.
Onder zo tragische omstandigheden
werd hier de wereldkampioen doodmoe.*

*Op deze col zijn velen losgereden,
eerste categorie, sindsdien tabu.
Het ruikt naar dennegeur, Sunsilk Shampoo,
die je wel nodig hebt, eenmaal beneden.*

*Alles is onuitsprekelijk vermoeiend;
de Mont Ventoux opfietsen wel heel erg,
waarvoor ook geldt: bezint eer gij begint.*

*Toch haal ik, ook al is de hitte schroeiend,
de top van deze kaalgeslagen berg:
ijdelheid en het najagen van de wind.*

Flunch is terug op de Place Kléber en het heet nu Starbucks!

Akkoord, het restaurant 'Aubette' was geen grote publiekstrekker hoewel Uw redacteur er toch een aantal malen heel prettig getafeld heeft. Het was sinds een tien jaar gevestigd op de plek waar een kleine honderd jaar geleden een gelijknamig restaurant bestond. Dat oude restaurant vertoonde in zijn inrichting allerlei 'De Stijl' elementen... voorgoed verloren.

Voorafgaand aan het nieuwe Aubette restaurant heeft op die plek een aantal jaren de kraak- en smaakloze snackbar 'Flunch' gezeten.

En die is voor veel geld uitgekocht om plaats te maken voor dat meer 'stijlvolle' maar helaas dus niet zo succesvolle restaurant.

Dat restaurant zag er aantrekkelijk strak uit met enige 'stijlinistische' trekken en had op de muren nog uitspraken van 'onze' Theo van Doesburg. Maar goed, het liep onvoldoende en er moest iets anders komen. Dat is Starbucks geworden. De naam heeft nog wel wat... Starbucks was bemanningslid aan boord van de Pequod, op jacht naar de walvis Moby Dick in het beroemde boek van Herman Melville. De naam is bedoeld om ons te doen denken aan de grote reizen die koffie nodig heeft om bij ons te komen.

Maar verder is het naar het oordeel van Uw dienstdoende scribent niets bijzonders. Weg is de relatie met de vroegere Aubette, geen van Doesburg uitspraken meer op de muur en het heeft me dan ook uitermate verwonderd dat bij de opening het gemeentebestuur stond aangetreden. Ik trof er een paar weken later een veiligheidsagent in de deuropening en de Franse jeugd bij bossen in de rij voor dé koffie. Het doet denken aan de opening van de eerste McDonald's in Moskou zij het dat daar het gemeentebestuur het liet afweten.

Enfin, we hebben het maar niet over de door Nederland gefaciliteerde belastingontwijking van het Starbucksconcern: de bedoeling was om meer leven in de place Kléber te brengen en dat is gelukt want ziet... men hopt van de Apple shop daar naar Starbucks en vice versa.

Gerard de Boer

De Hema open in Rivétoile, Straatsburg

Als Finnen gevraagd worden wat zij buiten Finland het meest missen dan noemen zij steevast een voor niet Finnen oneetbaar soort hard zwart brood.

Nederlanders in den vreemde hebben wat dat betreft een

begrijpelijker wens: een Hema in de buurt.

En die wens is vervuld! Sinds een ruime maand is er een Hema in Straatsburg, een echte, waar je een flessenlikker en een aardappelstamper voor de stampot¹⁴ kunt aanschaffen. Alleen de warme worst ontbreekt. Uw reporter nam er een kijkje en trof er ruim beklante zaak aan. Goede berichten dus als ook de Fransen zo snel de waarde van dit Hollandse commerciële erfgoed inzien! En de Nederlanders komen ook natuurlijk.

¹⁴ Altijd gedacht dat er al vele eeuwen niks Hollandser te bedenken is dan stampot maar toch komt het recept pas voor in kookboeken van rond 1880. Gerechten als boerenkool, hutspot en zuurkool waren al langer bekend zoals ook de pots-au-feu, Irish stew, en de Duitse Eintöpfen, maar blijkbaar werd er pas vanaf 1880 gestampt en dan nog exclusief in Nederland en Vlaanderen (stoemp!).

Herdenken... the Wyper Times

Tussen 2014 en 2018 ontkom je niet aan referenties aan de Eerste Wereldoorlog. We zouden kunnen stilstaan bij het dit jaar 100-jarig bestaan van de tank, bij de talloze soldaten die aan beide frontzijden werden ingezet vanuit de koloniën maar we staan dit keer stil bij een luchtiger onderwerp... de bitter humoristische pers uit de Britse loopgraven.

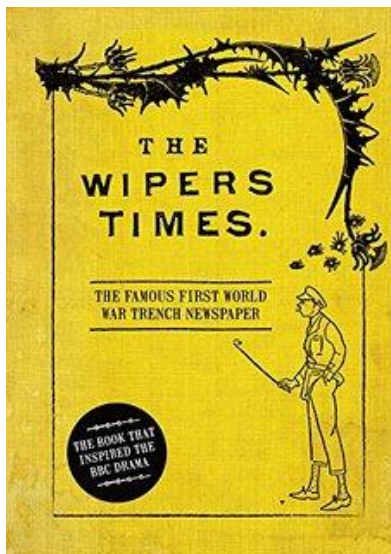
Februari 1916, een Britse bevelhebber, Fred Roberts loopt met zijn manschappen door het souterrain van een ruïne in Ieper. Hij vindt daar een nog goed functionerende drukpers en krijgt een brainwave voor een satirisch tijdschrift... 'the Wiper ('afvegers', soldatendialect voor Ypres/Ieper) Times' is geboren. Het had als motto 'Am I as offensive as I might be?' en had alles en iedereen als doelwit van spot... van 'de Hun' tot de eigen meerderen.

Een geliefd stijlmiddel was de herhalende grap... telkens klachten over een gescheurde kerktoeren, gaten in het wegdek. En bij gifgas aanvallen ging het weerbericht in op de luchtkwaliteit. Er kwamen nepprogrammeringen voor de kapotgeschoten bioscoop... 'de best geventileerde zaal in town'...

En er werd geklaagd over 'de heer Hun en co' als die weer een muur deed neerkomen in de buurt van de redactie. Deze satirische stukken werden vooral geschreven door hoogopgeleide mannen uit de middenklasse. De opgenomen gedichten stonden daarmee in schril contrast... die werden vooral geschreven door soldaten uit de arbeidersklasse met een eenvoudig en ook sentimenteel taalgebruik.

In het verdere verloop van de oorlog wijzigde de naam soms, afhankelijk van plaats en omstandigheden... 'Somme Times', 'Kemmel Times' en ook wel 'Better Times'.

Het laatste nummer heette de 'Horror of Peace' en voor Roberts zelf bleek dat geenszins ironisch: na de oorlog trachtte hij vergeefs als journalist aan de slag

te komen..hij keerde terug naar zijn vroegere stiel, de diamanthandel en emigreerde naar Canada. Hij overleed in de jaren zestig... de 'Wiper Times' was toen allang vergeten maar wordt momenteel door de BBC aan de vergetelheid onttrokken.

Het blad past goed in de Britse traditie van satire, spottende kritiek en bijtende humor... denk aan de

hilarische series over het frontleven in de Eerste Wereldoorlog. Daarin komt bijvoorbeeld een kolonel, een plag van één bij één meter torsend, verslag uitbrengen aan een generaal over de vorderingen van het front die dag. Als de generaal dan naar de plag wijst en vraagt... 'wat is de schaal?' antwoordt de kolonel 'één op één generaal'. Een bitter komische impressie van de loopgravenoorlog van toen.

En roep weer even in herinnering de hilarische serie 'Dad's Army', over een Brits senioren reservebataljon in de Tweede Wereldoorlog met de legendarische 'captain Mannering' maar denk ook aan 'Allo, Allo' over het collaborerende en verzet plegende dorpje in Frankrijk in diezelfde oorlog rond cafébaas René, waarin ook met ondergedoken Britse vliegers flink de draak wordt gestoken.

Dat soort series zie ik Frankrijk nog niet zo snel verschijnen.

Colofon

BESTUUR

Voorzitter
FRANK VAN LAMSWEERDE
frank_vl@wanadoo.f
 09 54 22 24 46 /
 06 83 26 72 73

Vice-voorzitter
HANS DE JONGE
 31 rue Kempf
 67000 Strasbourg
hans@dejonge.org
 03 88 31 60 25 /
 06 12 52 54 92

Vice-voorzitter en secretaris

GERARD DE BOER
 18 av. Général de Gaulle 67000
 Strasbourg
deboergerard@hotmail.com
 03 88 31 78 52 / 06 45 67 00 81

Penningmeester
HANS DE BRUIN
 279 route de la Wantzenau 67000
 Strasbourg
hansdebruin@free.fr
 03 88 41 99 15 / 06 24 24 55 86
 IBAN: FR76 3008 7330 0200 0118
 0790 118 BIC: CMCIFRPP

ASSESSOREN

JOHN RUIJS

rommpot@free.fr ; 09 52 246 246 / 06 52 520 500 18

ADRIE ALVERS

Adrie@comcraftfr.com; 03 88 10 18 30

MONIQUE MIDDELHOEK

Moniquedesportes@hotmail.com

03 88 71 81 51 / 06 85 90 14 76

PAUL DE CONINCK

pauldeconinck@evc.net ; 03 88 33 24 99 / 06 08 54 31 48

PATRICIA WEISS

patulpi@hotmail.com ; 06 73 54 29 93

JORIS VAN 't LAND

jorisland@mac.com ; 03 88 41 85 26 / 06 15 66 60 270

REDACTIE

GERARD DE BOER
deboergerard@hotmail.com
 06 45 67 00 81

HANS DE JONGE

hans@dejonge.org

06 12 52 54 92

YORMGEVING

ELENA MALAGONI

WEBSITE

BART KOOSTRA
www.nvso.fr

NVSO is aangesloten bij de Federatie van de Nederlandse verenigingen in Frankrijk

Lidmaatschap van de Vereniging: 20 € per kalenderjaar voor alleengaanden en 30 € voor gezinnen/ partnerships.
 Lidmaatschapsgeld te betalen bij de aanvang van het nieuwe jaar.

NVSO Régistre des Associations: Tribunal d'Instance de Schiltigheim Volume 16 - n° 772 Banque: CIC Schiltigheim IBAN: FR76 3008 7330 0200 0118 0790 118 / BIC: CMCIFRPP t.n.v.